

Sabiedrības integrācijas
fonds

Kultūras ministrija

Šis apskats ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem projekta "Sociālās inovācijas centra pārmaiņu stratēģijas izveide un komunikācijas kapacitātes celšana", līguma nr. 2022.LV/NVOF/MAC/049/36, ietvaros. Par tā saturu atbild biedrība "Sociālās inovācijas centrs".

KOPSAVILKUMS

DIZAINA DOMĀŠANAS DARBNĪCAS NORISE UN SECINĀJUMI

2022.gada 12.septembris

Pasākums: Dizaina domāšanas darbnīca par sociālās inovācijas nākotnes vīziju un veicināšanas paņēmieniem

Norises laiks: 12.septembris 14:00 - 17:30

Norises vieta: EU māja

Piedalās:

Ieva Miltiņa, Marta Bergmane, Miķelis Bendiks, Līva Švarce, Evija Kleina, Guntis Ruskis, Mārtiņš Krūklis, Inga Muižniece, Juris Cebulis, Svetlana Polovko

Norises apraksts:

Latvijas sociālās inovācijas eksperti tikās, lai kopīgi atklātu šai jomai šobrīd raksturīgās iezīmes un vēlamos attīstības scenārijus. Otrā darbnīcas daļā tika noteikti vēlamie veicināšanas virzieni. Darbnīcā gūtie secinājumi un citas vērtīgas atziņas attēlotas tālāk šajā dokumentā.

Rezultāts nr.1:

Nākotnes vīzija sociālajai inovācijai Latvijā

Par spīti tam, ka Latvijā sociālās inovācijas ir ieviestas un sniegušas nozīmīgus uzlabojumus sabiedrībai jau ilgāku laiku, tomēr, kā termins tā ir maz atpazīstama un trūkst nepieciešamo atbalsta mehānismu. Darbnīcas laikā eksperti nonāca pie vienas nākotnes vīzijas (ideālā scenārija) izpratnes.

Vīzijas definējums:

Sociālā inovācija Latvijā ir pierasta prakse esošo problēmu risināšanai, kā arī jaunu izaicinājumu mazināšanai. Tajā:

- sabiedrības problēmas tiek mērķtiecīgi risinātas ar ekspertizē balstītiem risinājumiem, sadarbojoties dažādiem sektoriem;
- sociālās inovācijas virzīšanai pieejams publiskā sektora finansiāls, informatīvs un administratīvs atbalsts;
- nevalstiskās organizācijas, kuras ir eksperti konkrētu sabiedrības grupu vajadzībās un izaicinājumos, tiek atpazītas un viņu viedoklis - ņemts vērā;
- pētniecība par sociālo inovāciju ir viens no pilāriem ilgtspējīgu un datos balstītu risinājumu radīšanai;
- zināšanu un prasmju attīstīšana par sociālās inovācijas iespējām tiek iekļautas visos izglītības līmeņos.

Pozitīvā / Ideālā scenārija galvenās pazīmes:

- NVO ir eksperti, kam uzticas un aicina dalīties ar savu ekspertīzi
- Tam seko atbilstošs finansiālais atbalsts un NVO kapacitāte iesaistīties risinājumu ieviešanā, kā arī mērķtiecīgs valsts atbalsts informatīvajās kampaņās
- Pētījumu projektu apjoma vairākkārša palielināšana un pētnieciskā centra Baltijas līmenī izveide (vietēja mēroga sociālās ietekmes un ar to saistītu lielumu pētīšanai)

- Visos sektoros ir spēja un prasme izvērtēt sociālo inovāciju - kas tas ir un kā to mērīt? Kāda ir konkrētu iniciatīvu pozitīvā ietekme, t.sk. ilgtermiņā? Tas nozīmē, ka ir pieejami arī praktiski pielietojami ietekmes mērīšanas rīki.
- Valsts spēj definēt savas vajadzības sociālu izaicinājumu kontekstā, un izdarīt vienkārši saprotamu pasūtījumu iepirkumu formātā
- 90% sabiedrības ir pilsoniski aktīvi un vienā vai citā veidā iesaistās sociālās inovācijās (NVO, interešu aizstāvība utt.)
- Mērķtiecīgs valsts atbalsts caur finansējumu, nodokļu atvieglojumiem, atbalsta funkcijām (informācijas vadība, ekspertīze u.c.)

Negatīvā scenārija galvenās pazīmes (rezultāti, no kuriem jāizvairās):

- Pētījumu apjoms sarūk un to kvalitāte ir zema, motivācija veidot jaunus pētījumus - zema
- Sabiedrību vajadzība pēc sociālās inovācijas nepārliecina, viņi uzskata par lieku apgrūtinājumu un neiesaistās savu interešu paušanā un pārstāvībā
- Valsts atbalsts - netiek paredzēts
- Normatīvie akti ierobežo spēju lemt par labu sociālajām inovācijām, kā arī apgrūtina uzņēmēju darbu.

Rezultāts nr.2:

Veicināšanas virzieni un formas

Darbnīcas laikā kļuva skaidrs, ka ekspertu domas par komunikācijas jautājumiem ir līdzīgas. Skaidrs tas, ka komunikācija un izglītošana jāsāk ar mērķtiecīgām aktivitātēm visu sektoru pārstāvjiem (tiem, kas piedalītos sociālo inovāciju ieviešanā). Šāda izpratne balstās apziņā, ka sociālā inovācija ir tēma, par kuru plašākai sabiedrībai komunicēt pagaidām ir neefektīvi, ja izpratnes trūkst gan likumdošanas kontekstā, gan visu sektoru pārstāvjiem, kā arī praktisku atbalsta mehānismu. Tāpēc šīs darbnīcas galvenās atziņas saistās ar jautājumu "Kā veicināt sociālo inovāciju", nevis "Kā komunicēt par sociālo inovāciju", jo komunikācijas aktivitātes būtu specifiski fokusētas un saistītas ar katru individuālu veicināšanas aktivitāti.

Lai to labāk iztirzātu tālāk, eksperti kopīgi definēja dažādu sektoru gatavību sociālās inovācijas pieņemšanai un ieviešanai. Desmit balļu sistēmā gūts sekojošs ekspertu skatījums par šo tēmu.

Kopējā sektora gatavība sociālajām inovācijām	
Publiskais sektors 2.6	Privātais sektors 4.8
Akadēmiskais sektors 6	Nevalstiskais sektors 8

Paskaidrojums:

- nevalstiskais sektors atspoguļots kā visatvērtākais sociālajām inovācijām, jo tajā jau ir ekspertīze par sabiedrības izaicinājumu risināšanu. Tajā pašā laikā, šajā sektorā vērojama salīdzinoši brīva spēja meklēt un rast risinājumus - ierobežojošie faktori ir tikai finansējums un ekosistēmas kopējā nepieciešamība pēc attīstības un vienotas izpratnes.
- akadēmiskajā sektorā konceptuāli ir gatavi pētīt sociālās inovācijas, taču trūkst motivācijas, finansējuma, kā arī metodoloģijas (visā pasaulē pamanāma tendence)
- privātajam sektoram, savukārt, nereti trūkst motivācijas un izpratnes, kāpēc sociālās inovācijas ieviest sava biznesa modeļos. Papildus tam, arī trūkst likumdošanas iniciatīvu kas padarītu sociālo inovāciju attīstīšanu un ieviešanu vienkāršāku. Nereti pat sociālajiem uzņēmumiem administrēšanas procedūra ir par sarežģītu un atbalsts pieejams tikai biznesa uzsākšanas posmā, bet nobriedušu iniciatīvu uzturēšanai tas netiek paredzēts.
- publiskā sektora zemais rezultāts skaidrojams ar to, ka ierēdņu izpratne par sociālajām inovācijām un to nepieciešamību ir salīdzinoši zema. Bet atsevišķās situācijās, kad būtu iniciatīva un vēlme kaut ko veicināt vai ievest - visas darbības ir piesaistītas nolikumiem un iepriekš noteiktām birokrātiskām formām, kas stingri liedz ierēdņu pašiniciatīvu. Situācijās, kad tomēr šādas iniciatīvas ir nolemts virzīt, šis process notiek ārkārtīgi lēni. Ir nepieciešams sociālās inovācijas iestrādāt likumdošanā - normatīvajos aktos un ierēdņu darba pienākumos.

Galvenais secinājums: ir jārod veids, kā panākt visu četru sektoru kopīgas sadarbības platformas veidošanu.

Tās ietvaros:

- nevalstiskajam un akadēmiskajam sektoram jābeidz organizēt un piedalīties starpsektoru sadarbības pasākumos, kas šādu sadarbību realizē formalizēti. Šo tēmu nepieciešams publiski plaši identificēt un diskutēt, lai veicinātu visu sektoru izpratni par šī brīža situācijas problemātiku.
- Svarīgi arī šādā sadarbībā identificēt mandātus un lomas, lai tiek realizēta korekta gaidu vadība.
- Publiskā sektora pārstāvjiem ir nepieciešams veids, kā šādās sadarbības situācijās "atslābt" - to iespējams izdarīt ar jaunu kontroles mehānismu ieviešanu un uzturēšanu, kā arī atbildību (funkciju) deleģēšanu piešķirtā finansējuma ietvaros.
- Ilgtspējīgu, pašiniciējošu un sociāli elastīgu komūnu veidošana kā atslēga šādas platformas veidošanai un sabiedrības vajadzību identificēšanai.

Sociālo inovāciju iespējams mērktieciģi veicināt caur:

- Atvērtu platformu starpsektoru diskusijām un kopdarbam - ar mazinātām hierarhijas un komunikācijas barjerām
- Starptautisko sadarbību - ātrākai un vienkāršākai potenciālo risinājumu atrašanai
- Fondu finansiālu atbalstu konkrētu sabiedrības izaicinājumu risināšanai, kā arī sociālajām inovācijām kopumā (sociālā inovācija kā metode)
- Stratēģisku un ilgtermiņa sadarbību nevis sezonālām aktivitātēm - ilgtspējīgu iniciatīvu un atbalsta mehānismu attīstīšana jau no pirmsākumiem.

Citi ekspertu definētie priekšnoteikumi sociālās inovācijas veicināšanai:

- Starpsektoru sadarbības platformu pavadoši praktisku sadarbību veicināšanas paņēmieni
- Labo prakšu popularizēšana un dalīšanās ar Latvijas un ārzemju iniciatīvu pieredzi
- NVO kapacitātes celšana un ekspertīzes aktīvāka atzīšana
- Sociālās inovācijas ieviešana augstākās izglītības programmās, pasniedzēju apmācības
- Pētniecības kvalitātes celšana un metodiku attīstīšana
- “Steal with pride” princips - nebīties no esošu un pārbaudīti efektīvu sociālo inovāciju pielāgošanu un ieviešanu no citu valstu pieredzes (ES projektiem, Skandināvijas, Lielbritānijas un Portugāles kā attīstītām sociālās inovācijas ekosistēmām). Mērķtiecīgas aktivitātes labo prakšu iepazīšanai un pārņemšanai konkrētu Latvijas izaicinājumu kontekstā.
- Mērķtiecīgs darbs ar kopienu veidošanu un attīstīšanu - ilgs, bet fundamentāli svarīgs process, jo bez sabiedrības iesaistes (savu vajadzību paušanā, kā arī piedalīšanās risinājumu ieviešanā) sociālā inovācija ir nav iespējama
- Privātā sektora iesaistes veicināšanai - “saprotami” iepirkumi (t.sk. zaļais un sociāli atbildīgais iepirkums) - mazināt administratīvo slogu un sarežģīto iepirkumu procesu. Papildus darbs ar publisko administrāciju, lai iepirkumi tiek sagatavoti pēc būtības un pēc sabiedrības vajadzībām.
- Ekosistēmas briedums un esošo iniciatīvu ilgtermiņa darboties spējas veicināšana
- Pieminēt sociālo inovāciju normatīvos aktos, bet nemēģināt to pārlieku ierobežot un definēt detaļās (jo sociālajai inovācijai nozīmīgs novitātes un neplānojamības elements saistībā ar potenciālā risinājuma formātu, tā ir kontekstuāla)
- Publiskajai pārvaldei jāpiedāvā konkrēti priekšlikumi un iniciatīvas, nevis problēmjautājumi un uzstādījumi (jo šobrīd tai nav kapacitātes un ekspertīzes sociālās ietekmes novērtēšanā).